

BACHELOROPPGAVE

«Trygg start på livet i barnehagen»

Av

Kandidatnummer: 614

Navn: Åsta Røhr

«A confident start to life in the kindergarten.»

Bacheloroppgave i Pedagogisk ledelse

SF3-312

Mai 2015

Avtale om elektronisk publisering i **Høgskulen i Sogn og Fjordane sitt institusjonelle arkiv (Brage)**

Jeg gir med dette Høgskulen i Sogn og Fjordane tillatelse til å publisere oppgaven (Skriv inn tittel) i Brage hvis karakteren A eller B er oppnådd.

Jeg garanterer at jeg er opphavsperson til oppgaven, sammen med eventuelle medforfattere. Opphavsrettslig beskyttet materiale er brukt med skriftlig tillatelse.

Jeg garanterer at oppgaven ikke inneholder materiale som kan stride mot gjeldende norsk rett.

Ved gruppeinnlevering må alle i gruppa samtykke i avtalen.

Fyll inn kandidatnummer og navn og sett kryss:

Kandidatnummer 614

Navn: Åsta Røhr

JA

NEI

Innhold

1.0 INNLEDNING	1
1.1 PROBLEMSTILLING	1
1.2 VEIEN VIDERE I OPPGAVEN	2
2.0 TEORI	2
2.1 TRYGGHET	2
2.2 DEFINISJON PÅ TILKNYTNING	3
2.2.1 TILKNYTNINGSKVALITET	4
2.3 TILVENNINGSTID OG PRIMÆRKONTAKT	4
2.4 FORELDRESAMARBEID	5
2.5 OMSORG	6
3.0 METODE	7
3.1 KVALITATIV METODE	7
3.2 KVALITATIVT INTERVJU	8
3.3 INTERVJUETS FORLØP	9
3.4 METODEKRITIKK	9
3.5 ETISKE ASPEKTER	10
4.0 PRESENTASJON AV EMPIRI	10
4.1 PRESENTASJON INFORMANTER	10
4.2 TILKNYTNING I TILVENNINGSFASEN	11
4.3 HVORDAN SKAPE EN TRYGG TILVENNING	11
4.4 FORELDRESAMARBEID	12
4.5 Å VISE OMSORG	12
4.6 UTRYGGE BARN	13
4.7 SKAPE GODE RELASJONER TIL BARNET I OPPSTARTFASEN	13
5.0 DRØFTING	14
5.1 TRYGGHET I TILVENNINGSPERIODEN	14
5.2 TILKNYTNINGSPROSESSEN	14
5.3 TILVENNINGSTID	15
5.4 PRIMÆRKONTAKT	16
5.5 PERSONALET SOM TRYGGE BASER (TRYGGHETSSIRKELEN)	17
5.6 OMSORG, ANERKJENNELSE OG GRÅT	17
5.7 FORELDRESAMARBEID	18
6. AVSLUTNING	19
6.1 VEIEN VIDERE	19
7.REFERANSER	21
8. VEDLEGG 1. INTERVJUGUIDE	22

1.0 INNLEDNING

Grunnen til at jeg har valgt å skrive om tilknytning er at jeg selv har tre barn som har hatt ulike opplevelser av å starte i barnehagen. Jeg ønsker også å finne ut hva barnehagene gjør for å tilrettelegge adskillelsen fra foreldrene på en best mulig måte. Rammene rundt oppstarten i barnehagen for mine tre barn har vært ganske like, men alle tre taklet barnehagestarten på svært ulike måter. Det er ti års aldersforskjell på eldstemann og yngstejenta. Det som overrasket meg da det yngste barnet mitt begynte i barnehagen, var at rutinene i tilvenningsperioden var akkurat de samme som da mitt eldste barn begynte i barnehagen. Dette er noe av det jeg vil finne ut av i denne oppgaven. Det jeg også ønsker å få vite mer om er hvor mye det har å si at pedagogene legger til rette for at barna blir trygge i oppstarten, for at barna skal kunne få en best mulig overgang fra hjem til barnehagen.

I Rammeplanen står det: «*Barn har rett til omsorg og nærhet. For barnehagen er det en primær oppgave å gi omsorg og nærhet og sørge for at barna ut fra alder og individuelle forutsetninger blir møtt med lydhørhet, innlevelse og vilje til samspill. Barnehagen skal gi rom for barns utøvelse av empati og omsorg i hverdagen.*» (Kunnsdepartementet, 2011, s. 15). Dette beskriver på en veldig god måte hvordan man som personalet skal jobbe med barna for at de skal bli trygge på sine omsorgspersoner i barnehagen. Personalet skal kunne tilpasse seg etter hvert enkelt barns behov og følelser.

1.1 PROBLEMSTILLING

«Hvordan kan pedagogisk leder legge best mulig til rette for at barn mellom ett og to år skal få en trygg start i barnehagen?»

Når barn begynner i barnehagen vil personalet møte barn som reagerer ulikt på tilvenningen. Hvordan tilvenningen går, og hvilke reaksjonen barnet får når de begynner i barnehage varierer fra barn til barn. Det er vårt ansvar som voksne i barnehagen å skape gode relasjoner og trygghet for barnet. Det kan være utfordrende for personalet å vite hvordan man på best mulig måte kan skape trygghet rundt barnet, hvis det gråter mye og kanskje blir sint og lei seg, uten at trøst hjelper på grunn av at foreldrene er borte. I barnehagen møter vi et mangfold av barn og foreldre. Det er barnehagen sitt ansvar at barnet skal få den beste starten i barnehagen. Hvordan det blir gjort er dette jeg vil finne mer ut med denne oppgaven. Jeg har valgt å intervju tre pedagogiske ledere i tre ulike barnehager. En pedagogisk leder i en stor kommunal barnehage, og to pedagogiske ledere i to små private barnehager. Dette for å få forsøke å fram bredden i hvordan barnehagene legger til rette for barna i tilvenningsfasen. Hvordan personalet møter barnet i tilknytningsfasen avhenger ikke bare av barnehagens kultur, men det handler også om hvordan personalet forstår barnas sosiale og emosjonelle utvikling. Det at personalet viser trygghet i at de er gode omsorgspersoner ved å være sammen med barnet når det trenger det, og hjelper barnet når det har det vanskelig.

1.2 VEIEN VIDERE I OPPGAVEN

Jeg har delt oppgaven inn i fem kapitler; teori, metode, empiri, drøfting og avslutning. I teoridelen vil jeg redegjøre for noen aktuelle teorier. Det er teoridelen som vil danne teorigrunnlaget for den videre drøftinga i oppgaven. I metodedelen skal jeg forklare hvilke metoder jeg brukte i min datainnsamling. Deretter kommer empiri delen, og til slutt drøftingen. Grunnen til at jeg har valgt å presentere empiri delen og drøftingsdelen hver for seg, er at jeg synes jeg på denne måten får satt søkelys på, og drøftet svarene informantene mine gav meg på en mest mulig oversiktlig måte. Som vedlegg ligger intervjuguiden jeg har brukt og brevet jeg sendte til barnehagene. Spørsmålene i intervjuguiden har jeg utformet i forhold til problemstillingen min.

2.0 TEORI

Jeg vil først redegjøre for relevant teori for å forstå barns trygghetsbehov i tilknytningsfasen ved oppstart i barnehagen, og på hvilken måte pedagogisk leder kan møte barns behov for trygghet på en best mulig måte. Jeg har først valgt å gi en kort definisjon på hva trygghet er. Deretter kommer jeg inn på teori som jeg tenker er relevant i forhold til temaet og problemstillingen min: tilknytning, tilknytningskvalitet, tilvenningstid og primærkontakt, foreldresamarbeid og omsorg.

2.1 TRYGGHET

Det aller viktigste i barnets liv er trygghet. Et barn vil automatisk søke trygghet og beskyttelse hos omsorgspersonene rundt seg (Brandtzæg, Torsteinson, & Øiestad, 2013). Barnet viser at det har trygg tilknytning med at det viser tegn på at det stoler på omsorgspersonens tilgjengelighet, og evnen han eller hun har til å trøste (Smith, 2014). Circle of Security, eller Trygghets sirkelen som den heter på norsk, er laget på grunnlag av mange års forskning på hvordan de grunnleggende behovene og tilknytning henger sammen hos små barn (Brandtzæg et al., 2013). Betydningen av Trygghets sirkelen bli forklart av Brandtzæg (m.fl.) på denne måten; «*De voksne er hendene i Trygghets sirkelen: barnets trygge base for utforskning og læring oppe i sirkelen, og barnets trygge havn for omsorg nede i sirkelen*» (Brandtzæg et al., 2013, s 40). Barnet har først og fremst to typer tilknytningsbehov. Det er første er behovet for omsorgspersoner som støtter barnet når det undersøker omverdenen, og når det andre er behovet for nærhet (Brandtzæg et al., 2013). Omsorgspersonen støtter barnet når det vil «ut i verden», å utforske det som skjer rundt seg. Barnet vet hele tiden at omsorgspersonen er i nærheten, og at det kan søke trygghet der hvis det blir redd, usikkert eller lei seg, eller hvis der ønsker oppmerksomhet og oppmuntring. Måten Øiestad m.fl. fremstiller Trygghets sirkelen på er at barnet beveger seg bort fra omsorgspersonen som er den trygge basen for å utforske verden, og deretter vende tilbake til den trygge basen om det trenger trøst eller er redd. Omsorgspersonen, som er barnets trygge base, skal ivareta barnets grunnleggende behov for tilknytning og trygghet (Brandtzæg et al., 2013). Trygghet hos barn blir skapt ved at det er et samspill mellom barnet og nære omsorgspersoner. Dette blir beskrevet gjennom tilknytningsteorien.

2.2 DEFINISJON PÅ TILKNYTNING

John Bowlby (1969) utviklet en tilknytningsteori som omhandler at barnets psykologiske utvikling er avhengig av den følelsesmessige tilknytningen barnet har til omsorgsgiver (Smith, 2014). Mary Ainsworth (1978) videreutviklet Bowlbys teorier der hun tok i bruk analyseverktøyet «fremmedsituasjonen». Ved å bruke dette analyseverktøyet kan man observere barnets reaksjon å finne ut om det har en trygg eller utrygg tilknytning (Smith, 2014). Når barnet har trygg tilknytning viser det tegn på at det stoler på omsorgsgiverens evne til å være følelsesmessig tilstede og dens evne til å støtte og trøste. Ved utrygg tilknytning observerte Ainsworth at barn med unnvikende tilknytning ikke er opptatt av at omsorgspersonen er i nærheten, eller om han eller hun ikke engasjerer seg i barnet. Et barn med ambivalent tilknytning vil gjøre alt det kan for å få omsorgspersonen til å vise interesse (Smith, 2014, s. 18). Tilknytning handler om den følelsesmessige tilhørigheten barnet har til sine viktigste omsorgspersoner. Barn som har en trygg tilknytning til sine omsorgspersoner, stoler på deres evne til å vise tilstedeværelse for barnet (Drugli, Størksen, & Glaser, Utvikling, lek og læring i barnehagen, 2014).

I løpet av barnets to første leveår legges grunnlaget for barnets egen evne til å regulere sine følelser gjennom relasjoner til sine tilknytningspersoner (Killèn, 2012). Psykiatikeren Blatz brukte et uttrykk som i tilknytningsteori senere er omtalt som «en trygg base». Bowlby hevdet at det er barnas tilknytningspersoner som utgjør deres «trygge base» (Killèn, 2012). En god og trygg tilknytning fra starten har mye å si for barnets videre trivsel i barnehagen. Ifølge Kari Killèn bruker ett-, to åringene som er trygt tilknyttet omsorgspersoner som en trygg base som de utforsker ut fra (Killèn, 2012). Når man skal skape en «trygg base» for barnet er noe av det mest viktige man gjør som omsorgsperson å skape trygghet, og å vise tilstedeværelse og møte de følelsene barnet har, og i tillegg påvirke barnet til å ville utforske og leke (Abrahamsen, 2015). Barnet vil stadig være i kontakt med den voksne som er barnets «trygge base» for å få bekreftelse og forsterkninger ved det som kjennetegner barnet (Brandtzæg et al., 2013).

En god tilknytning gjelder ikke bare når barnet har det godt, men også det å kunne hjelpe et barn som har det vanskelig følelsesmessig, og å kunne hjelpe barnet under lek og utforsking. Å bruke affektiv inntoning ved å dele barnets følelser er en effektiv måte å vise medfølelse ovenfor barnet (Brandtzæg et al., 2013).

Bowlby hevdet at barnet måtte gjennom fire stadier for å kunne utvise en moden sosial adferd som påvirker samspill med andre mennesker. «1. Sosiale relasjoner uavhengige av person. 2. Sosiale relasjoner til visse personer. 3. Aktiv kontaktadferd. 4. Målrettede relasjoner» (Drugli et al., 2014, s. 42). Dersom barnet har tilknytningspersoner som viser følelsesmessig tilstedeværelse og som støtter det, vil barnet etter all sannsynlighet klare seg bra senere i livet. Bowlby hevdet at hvis barnet var aktiv i samspillet med menneskene rundt seg, ville gjensidigheten i samspillet øke (Drugli et al., 2014). Barn er født med en samspillsadferd som gjør det enklere for omsorgspersonen å forstå hva barnet trenger (Askland & Svein Ole Satøen, 2010). Omsorgspersoner som er uinteresserte, eller ikke klarer å tolke barnets signaler, vil barnet etter hvert redusere barnets lyst til å være i samspill med andre. Hvis barnet derimot blir møtt av

omsorgspersoner som ønsker å forstå barnet, og som er engasjerte og imøtekomende, vil barnet utvikle sine samspills-, og kommunikasjonsmuligheter (Askland & Svein Ole Satøen, 2010, s. 75).

2.2.1 TILKNYTNINGSKVALITET

I løpet av barnets to første leveår vil det knytte seg til sine omsorgspersoner. «*Bowlby gikk ut fra at barn danner en form for tilknytning så sant én eller flere omsorgspersoner er tilgjengelig for et minimum av kontakt og samspill*» (Smith, 2014, s. 61). Tilknytningskvaliteten barna har til de voksne kan variere. Det er erfaringer barnet har i forhold til samspillet mellom omsorgspersonen og barnet som avgjør hvordan tilknytningskvaliteten er (Drugli et al., 2014). Skårderud hevder at hvis omsorgspersonene har gode evner til mentalisering, gjør det henne i stand til å forstå både barnets-, og sitt eget vesen. Han sier også at «*Tilknytning er avgjørende for hvordan vi får det i voksen alder*» (Askland & Svein Ole Satøen, 2010, s. 82). Mentalisering handler om å forstå og tolke andre, og å forstå andres følelser og mentale tilstand (Abrahamsen, 2015, s. 83). Abrahamsen (2015) hevder at man utvikler sin selvinnsett og identitet ved å observere andre. Forskning viser at mentalisering kan være en avgjørende hovedfaktor for at barnet skal kunne bli trygge til sine tilknytningspersoner.

Barnehagepersonalet må ha gode evner til å være empatiske og å forstå barnet ved både å kunne utfylle og utjevne tilknytningen ut ifra hvilke behov barnet har når det begynner i barnehagen (Killèn, 2012). Ifølge Kvello er rutiner og struktur noe av det viktigste for barnet i barnehagen for at det skal bli trygt (Kvello, 2013). En utrygg tilknytning oppstår når omsorgspersonene til barnet ikke er følelsesmessig tilstede, eller at de ikke er sensitive for hva barnet trenger (Killèn, 2012). Barnet er avhengige av at de voksne er sterkere enn dem. Når de voksne for eksempel viser svakhetsstegn som å være ute av seg, vil barnet bli utrygt (Brandtzæg et al., 2013). For at barnet skal kunne komme til en voksen for å komme på «ladning», må det først og fremst være trygt tilknyttet den voksne. Et utrygt barn vil ikke søke støtte hos de voksne (Brandtzæg et al., 2013). Ifølge Askland må den som representerer trygghet for barnet, være forutsigbar og stabil (Askland, 2011). Det kan skape utrygghet hos barnet dersom barnet ikke vet hvilken reaksjon den voksne får når det har en følelsesmessig reaksjon.

2.3 TILVENNINGSTID OG PRIMÆRKONTAKT

Tilvenningstiden i barnehagen vil ofte ta tid, og det er ulikt fra barn til barn hvordan denne prosessen oppleves. Å bruke tid og ro skaper et godt samspill mellom barnet og omsorgspersonen (Abrahamsen, 2015). Dette er et godt utgangspunkt for starten på en tilknytningsrelasjon mellom omsorgspersonen og barnet. Små barn har som oftest en til fem tilknytningspersoner i livet sitt, og noen av disse er mere viktige enn andre (Smith, 2014). Dersom barnehagepersonalet er sensitive og forutsigbare i samspill med barnet, vil barnet etablere en trygg tilknytning til dem (Drugli et al., 2014). Barnehagepersonalet skal være barnets sekundære tilknytningsperson, siden de kommer litt lengere ned enn det foreldrene gjør i barnets tilknytningshierarki (Brandtzæg et al., 2013, s. 21). I en artikkel fra bladet Første steg av (Drugli & Undheim,

Utdanningsforbundet.no, 2015) skriver Drugli og Undheim at det i starten er viktig at barn og voksen tilbringer mye tid sammen slik at de sammen kan skape gode relasjoner. Teoretikeren Winnicot (1970) hevdet at når barnet skal lære seg å være alene må det skje når mor eller far er i nærheten (Abrahamsen, 2015). Et barn som er trygg på tilknytningspersonen sin vil utforske det nye miljøet rundt seg. Det vil også ta imot trøst ved adskillelse fra foreldrene (Smith, 2014). For å kunne gi det på best mulig måte i tilvenningsfasen blir det i teorien anbefalt at man bruker primær-, og sekundærkontakt på barnet når det begynner i barnehagen (Brandtzæg et al., 2013). Grunnen til dette er at med stor utskifting og variasjon av personalet, blir det å hele tiden skulle forholde seg til nye voksne vanskelig for barnet (Abrahamsen, 2015). Kvaliteten på relasjoner er det som er en av de aller viktigste faktorene for barnet i barnehagen (Kvello, 2013). Ifølge forskning (Kvello) er personalet viktig for utvikling av barnets følelser, og sosiale utvikling. Barnet lettere kunne utvikle trygge relasjoner ved bruk av primærkontakt, enn hva det ellers vil gjøre dersom det er stor utskifting av personal, og mange vikarer i barnehagen. Ved bruk av primærkontakt vil foreldre og barn oppleve kontinuitet og trygghet i barnehagen (Kvello, 2013).

Primærkontakt og tilknytningsperson er ikke det samme. Primærkontakten *kan* utvikle seg som barnets tilknytningsperson over tid dersom det oppstår en gjensidig tillit, tilgjengelighet og glede mellom barnet og den voksne (Abrahamsen, 2015, s. 156). Bowlby hevdet at når barnet var mellom 8-24 måneder kommer barnet inn i noe han beskrev som tilknytningsstadium. I dette stadiet viser barnet med nærhetssøking og reaksjoner ved adskillelse at det foretrekker en eller noen få omsorgspersoner (Smith, 2014, s. 19). Grunnen til dette er at med stor utskifting og variasjon av personalet, blir det vanskelig for barnet å skulle forholde seg til nye voksne (Abrahamsen, 2015).

2.4 FORELDRESAMARBEID

At personalet i barnehagen har en anerkjennende væremåte i forhold til foreldrene kan være avgjørende for et godt foreldresamarbeid. Berit Bae (1988) karakteriser tre fundamentale kjennetegn ved en anerkjennende væremåte slik: Å ha forståelse, være bekreftende og å ha en åpenhet mellom de man snakker med (Bø, 2011). Pedagogene har ifølge Frøyland en stor oppgave i å få foreldre til å bli trygge på barnehagen, og å kunne stole på at barnehagen er et trygt og godt sted for barnet deres (Haugen, Løkken, & Røthle, 2006). Foreldre vil føle at pedagogen er støttende ved at den viser at barnet er sett, og framstiller barnet i ett positivt lys (Bø, 2011).

I St.meld. nr. 41 (2008-2009, s. 37) står det at *«en god informasjonsflyt mellom hjem og barnehage er viktig for både barna, foreldrene og for barnehagens virksomhet. Det er først og fremst den daglige dialogen mellom foreldre og barnehagen som bidrar til god kvalitet for det enkelte barnet.»*

Et godt foreldresamarbeid er viktig for at både barnehagen og foreldrene på best mulig måte skal kunne ivareta barnets behov på best mulig måte (Killèn, 2012). Hjem og barnehage danner helheten i barnets liv, og utviklingen til barnet er knyttet til hvilken tillit og samarbeid foreldrene har til og med barnehagen.

Dette innebærer at pedagogene må se foreldrene som ressurspersoner for sine barn, og at de må godta at er forskjellige, og ha forståelse for det foreldrene mener (Drugli et al., 2014). Ved at foreldre skal få tiltro til pedagogisk leder som en fagperson, må pedagogen ifølge Glaser (2014), kunne gjeldende lover og regler, har gode rutiner, og at pedagogen har kunnskap om hensikten og meningen med samarbeidet.

2.5 OMSORG

Gjennom Rammeplanen har barnehagen en oppgave og en yrkesetisk forpliktelse om å handle omsorgsfullt ovenfor alle barn i barnehagen (Kunnskapsdepartementet, 2006). Dette viser hvor stor del omsorg er en del av barnehagens hverdag. «*Alle barn har rett til omsorg, og skal møtes med omsorg*» (KD, 2011, s. 29).

«*Thyssen definerer omsorg som å ta hensyn til barnas beste og å ha følsomhet for deres utvikling og kommunikasjon*» (Askland, 2011, s. 56).

Å arbeide med omsorg i barnehagen er noe av det personalet gjør mest. Å gi omsorg til barn er noe av det viktigste barnehagepersonalet gjør. Noddings omsorgsteori går ut på at både barn og personal må ha en forbindelse av omsorg, og at begge parter må akseptere omsorgen man har til hverandre (K.R.Tholin, 2013). I følge Askland er en omsorgsfull relasjon preget av at man er lydhør, viser nærhet, ømhet, hengivenhet og innlevelse. Det er også at man viser evne, og har en vilje til å ha samspill med barn (Askland, 2011). Winnicot (1970) og Bowlby (1984) hevdet at små barns gråt er avhengig av situasjonen som skaper den. Ulik gråt skaper ulike reaksjoner hos omsorgspersonene (Abrahamsen, 2015, s. 137). Å møte barnets følelser, og gi det anerkjennelse er omsorg. Når barnet er trist og lei seg trenger det å bli møtt med anerkjennelse og forståelse. «*I følge Bowlby (1988) har tilknytningsadferd som funksjon å holde barnet nær nok omsorgspersonen til all sannsynligheten øker for at det blir beskyttet i situasjoner som blir oppfattet som farlige. Tilknytningsadferd regulerer nærhet og distanse til omsorgspersonene*» (Killèn, 2012, s. 32). Askland og Sataøen (2010) snakker om tilknytningsadferd som at barnet søker nærhet og kontakt helst til sin primærkontakt. Smith hevder at tilknytningsadferd i stor grad er en adferd som er situasjonsbetinget (Smith, 2014). Ifølge tilknytningsteorien er gråten en del av tilknytningsadferden. Gråten oppstår når barnet adskilles fra sine foreldre, hvis det har det vondt, eller hvis det ikke blir forstått (Abrahamsen, 2015). Barn gråter for å oppnå trygghet, trøst og kontakt (Abrahamsen, 2015, s. 133) . Ved å la barnet være lei seg, eller å vise at det er helt greit å bli sint, viser man aksept for barnet, og barnet vil stole på den voksne. Barnet kan skape relasjonelt stress hvis det over tid er sammen med omsorgspersoner som avviser og ignorerer de. Dette skaper utrygghet hos barnet (Abrahamsen, 2015).

Tre dagers tilvenningstid er det mest vanlige i barnehagene. Foreldrene trapper gradvis ned tiden de er sammen med barnet i barnehagen. Ikke alle barn klarer takler denne overgangen, og det kan føre til et høyt og vedvarende stressnivå hos barnet (Abrahamsen, 2015). Når barnet har et høyt stressnivå økes kortisolnivået, et stresshormon, i kroppen. Forskning viser at høyt kortisol nivå over lengere tid kan påvirke hukommelsen og at man lettere blir påvirket av andre (Kvello, 2013, s. 19). Det er derfor viktig at man

unngår at barna skal måtte være i situasjoner som forårsaker et høyt stressnivå over tid (Kvello, 2013). Forskning viser at oppholdstiden i barnehagen kan ha innvirkning på barns utvikling av psykiske vansker dersom det begynner barnehagen før det er ett år (Kvello, 2013, s. 16).

Når barnet møtes med omsorg skal personalet innfri en yrkesetisk forpliktelse; «*Omsorgsforpliktelsen stiller krav til personalet om oppmerksomhet og åpenhet overfor det unike hos hvert enkelt barn og det unike i situasjonen og gruppen*» (Kunnsdepartementet, 2011, s. 16). Det didaktiske arbeidet med omsorg i barnehagen innebærer at omsorg skal være synlig i alle situasjoner i barnehagen hverdagsliv (Gunnestad, 2007). Personalet skal hjelpe barna med å sette ord på omsorgsfelleskapet, og prioritere å arbeide med dette (Moser & Röthle, 2007). Den omsorgsrelasjonen personalet har til barna skal være preget av innlevelse, lydhørhet, nærhet, og vilje og evne til samspill (Kunnsdepartementet, 2011). Omsorgsrelasjonen handler om at barnet må kjenne seg trygg. Nærhet, psykisk og fysisk tilstedeværelse er viktig for barnet. Som personal skal vi møte hvert enkelt barn med interesse og gi det oppmerksomhet. Dette handler om å se barnet, gi det øyekontakt, fysisk og psykisk nærhet osv. (Askland, 2011).

Omsorgen er viktig for barnets forutsetning for at lek og læring skal kunne utvikles, der selve læringen går ut på at barnet skal lære seg å vise omsorg (Gunnestad, 2007). Gunnestad (2007) sier at barnet vil utforske ting sammen med sine omsorgspersoner. Målet i den didaktiske planleggingen kan være at: «*barn og personalet skal bli møtt og tatt vare på i ulike situasjoner i barnehagen*» (Gunnestad, 2007, s. 274). Det didaktiske arbeidet i barnehagen bør være nøye planlagt i tilvenningsfasen i barnehagen.

3.0 METODE

Vilhelm Aubert formulerer hva en metode er slik: "*En metode er en fremgangsmåte, et middel til å løse problemer og komme frem til ny kunnskap. Et hvilket som helst middel som tjener dette formålet, hører med i arsenalet av metoder*" (Dalland, 2012, s. 111).

Metoden forteller oss med andre ord om hvordan vi bør gå til verks for å fremskaffe eller etterprøve kunnskap. I følge Jacobsen skiller man mellom kvantitativ og kvalitativ metode ved at man ved kvalitativ design lettere kan gå i dybden av undersøkelsen, og med kvantitativ design kan man ha en bredere undersøkelse, ved å for eksempel bruke spørreskjema. Kvantitativ metode innsamler data som kun kan fremstilles i tall og sammenlignes som oftest prosentvis (Dalland, 2012).

3.1 KVALITATIV METODE

I denne oppgaven har jeg valgt en kvalitativ metode fordi jeg ønsket å gå i dybden for å finne svar på problemstillingen min. Ved å bruke en kvalitativ metode kunne jeg legge merke til og få frem meningene til de jeg innhentet data fra (Dalland, 2012). Ved å bruke empirien jeg har samlet inn kan det skape grunnlaget for ny teori som skal gi svar på min problemstilling.

Jeg valgte kvalitativt intervju som metode slik at mine informanter med egne ord selv kunne gi meg den informasjonen de selv syntes var riktig å gi på mine spørsmål. Jeg ønsket å legge så få føringer som mulig som jeg kunne i undersøkelsen min, og å få et mest mulig helhetlig bilde av informantene og forholdet rundt henne (Jacobsen, 2010).

Siden det å jobbe kvalitativt er en åpen metode, måtte jeg i forkant av mine undersøkelser bevisstgjøre meg selv på å ikke legge til grunn det jeg lette etter, og hvilke svar jeg trodde jeg kom til å få, før jeg startet med innsamling av data. Det er ifølge Dalland (2012) viktig å ikke la seg påvirke av sin egen forforståelse, slik at det ikke påvirker svarene vi får.

I forkant av undersøkelsen til oppgaven gjennomførte jeg ett pilotprosjekt med en pedagogisk leder for en privat barnehage. Bakgrunnen for ha denne pilotundersøkelsen var at jeg ville utvikle intervjuguiden min på best mulig måte. Jeg ønsket å finne ut hvilke spørsmål som gav meg gode svar, og hvilke som ikke fungerte så bra, før jeg skulle ut i «felten» for å intervju mine informanter. Etter pilotprosjektet bestemte jeg meg for å kutte ned på antall spørsmål, og heller utdype de spørsmålene jeg hadde slik at jeg lettere kunne få svar på det jeg var ute etter i min problemstilling. Jeg har valgt å ikke ta med resultatene fra pilotundersøkelsen i denne oppgave. Grunnen til det er at jeg forandret, og forbedret, spørsmålene mine mye etter pilotundersøkelsen.

3.2 KVALITATIVT INTERVJU

“Den enkleste definisjonen på kvalitativ metode er at dette er data i form av ord, setninger og uttrykk”

(Jacobsen, 2010, s. 56). Det kvalitative intervjuet handler om å analysere, tolke og vurdere intervjuet (Dalland, 2012). Dag Ingvar Jacobsen (2010) sier, at et kvalitativt intervju handler om den enkelte person sine holdninger og oppfatninger. Det viktigste redskapet mennesket har er en samtale, og intervjuet utvikler seg ofte som en samtale (Dalland, 2012). Et godt intervju kan belyse problemstillingen på en verdifull måte ved at materialet vi får av intervjupersonen gir spontane, innholdsrike, spesifikke og relevante svar (Dalland, 2012). Underveis i intervjuet kan intervjueren ved behov endre på rekkefølgen, stille oppfølgingsspørsmål og lignende. Det sikrer at man får svar på problemstillingen. I denne oppgaven har jeg valgt å bruke en intervjuguide som jeg har delt inn i underoverskrifter. Dette har jeg gjort for at jeg lettere skal holde oversikten over spørsmålene, og slik at bearbeidelsen i etterkant skal bli enklere.

Intervjuguiden var rammen for intervjuet, men det var mulig for meg som intervjuer å endre rekkefølgen på spørsmålene, og å stille oppfølgingsspørsmål underveis i intervjuet. Jeg brukte samme intervjuguide i alle tre intervjuene. Ved å gjøre det kunne jeg se på hvor like og ulike svarene jeg fikk var. Jeg ønsket å få fram intervjupersonen sine egne meninger og tanker. I intervjuet ønsket jeg å få fram informantenes tanker, holdninger og erfaringer med barn sine trykksbehov i tilvenningsfasen ved oppstart i barnehagen. På forhånd hadde intervjupersonene fått tilsendt intervjuguiden. Grunnen til at jeg valgte å gjøre dette, var at

jeg ønsket at de skulle være forberedt på spørsmålene, slik at svarene kunne bli enda grundigere i forhold til hva tankene deres er rundt dette temaet.

3.3 INTERVJUETS FORLØP

Før jeg skulle gjennomføre intervjuene ville jeg være trygg på situasjonen. Derfor hadde jeg i forkant av intervjuene forberedt meg godt på spørsmålene. Jeg gjennomførte også en pilotundersøkelse med en pedagogisk leder. Da fikk jeg se hvilke spørsmål som fungerte godt, og hvilke som jeg måtte endre eller fjerne.

Intervjuene til studien min ble gjennomført på kontorene til de pedagogiske lederne som jeg intervjuet. Jeg har intervjuet en pedagogisk leder i en kommunal barnehagen, og to pedagogiske ledere i to private barnehager. Under alle tre intervjuene brukte jeg lydopptaker. Jeg hadde også med notatblokk, men jeg noterte svært lite under intervjuet. Grunnen til at jeg valgte å gjøre intervjuet på denne måten var at jeg ville ha fullt fokus på den jeg intervjuet, slik at jeg var konsentrert på svarene og at jeg da kunne stille oppfølgingsspørsmål. Jeg fikk også gode praksiseksempler som underbygget svarene jeg fikk.

3.4 METODEKRITIKK

Det er både fordeler og ulemper med den kvalitative metoden. Jacobsen (2010) hevder at en av ulempene er at studiene ofte blir spesifikke. Det er mere tidkrevende og mye vanskeligere å bearbeide datamaterialet når svaralternativet ikke er gitt. Det største problemet ved å bruke intensive design som metode er at resultatet av undersøkelsen kan bli påvirket av den som stiller spørsmålene. Da kan vi ende med at det vi måler blir noe vi selv har skapt, i stedet for at den vi måler opplever et fenomen (Jacobsen, 2010, s. 62).

Den ene intervjupersonen trakk seg samme uke som intervjuet skulle gjøres. Det skal ifølge Jacobsen være et krav om frivillighet til å stille på et slikt intervju (Jacobsen, 2010). Kanskje hun hadde følt seg presset da styreren hadde takket ja for henne? Jeg respekterte at hun ville trekke seg ved å takke henne for at hun tok seg tid til å gi beskjed om at hun ikke hadde anledning. Da den ene informanten trakk seg, valgte jeg å bare ha med tre intervjuer i oppgaven og ikke fire som jeg i utgangspunktet hadde tenkt. Det ville for meg ikke være riktig å ta en del av en annen persons arbeidstid på så kort varsel. Jeg synes at intervjupersonen skal få tid til å forberede både seg og den tiden vi bruker, og som student er jeg ydmyk som får komme å intervjuer noen i deres arbeidstid. Det kan hende at mine datainnsamlinger ville vært enda bredere om jeg hadde intervjuet flere enn tre pedagogiske ledere. Hvis jeg hadde intervjuet enda flere pedagogiske ledere i ulike barnehager ville jeg hatt flere funn og det ville vært et bredere grunnlag å drøfte ut i fra. Da ville kanskje oppgaven min også ha blitt mere pålitelig. Ved å velge enda flere intervjupersoner fra ulike barnehager kunne jeg fått inn enda flere synspunkter og ulike erfaringer. I forkant av intervjuene valgte jeg å sende ut intervjuguiden. Grunnen til at jeg gjorde det var at jeg ønsket at intervjupersonene skulle få gjøre seg opp noen tanker i forhold til spørsmålene. Ved å gi denne informasjonen i forkant kan ha vært negativt i forhold til at intervjupersonene kanskje hadde forberedt seg til å gi meg de svarene de trodde jeg

ville høre. Hvis jeg ikke hadde sendt ut intervjuguiden på forhånd ville kanskje svarene vært mere spontane, men jeg tenker da at man fort kan «prate seg bort» fra temaet hvis svarene hadde kommet uten forberedelser. Intervjuene ville kanskje ikke fått den samme flyten hvis intervjupersonene ikke hadde fått intervjuguiden i forkant.

3.5 ETISKE ASPEKTER

Etikk handler om menneskers relasjoner til hverandre. Det handler om hva vi kan, og hva vi ikke kan gjøre mot hverandre. Etikken handler også om respekt, regler og retningslinjer, hensyn og fortrolighet til hverandre. Det er etikken som skal gi oss veiledning og grunnlag for vurdering når vi står ovenfor ulike valg og avgjørelser (Dalland, 2012). I denne oppgaven har jeg tatt hensyn til personvern ved å anonymisere data. Jeg har også informert mine informanter om taushetspliktet. Jeg har slettet all data fra lydopptak etter at intervjuene er transkribert. Informantene mine har også fått fiktive navn i oppgaven. Dette har jeg gjort slik at mine informanter skulle føle seg trygge på at de ikke skal bli gjenkjent.

4.0 PRESENTASJON AV EMPIRI

I denne delen av oppgaven vil jeg presentere mine empiriske funn som jeg har fått gjennom intervjuene som jeg har hatt med de tre pedagogisk ledere i de tre ulike barnehagene. Jeg vil presentere informantene med fiktive navn, slik at jeg på en enkel måte kan skille dem fra hverandre. Pedagogiske leder i kommunal barnehagen vil hete Mona. Og de to pedagogiske lederne i den private barnehagen heter Stine og Andrea. I starten av presentasjonen av mine funn vil jeg gi en liten beskrivelse av mine informanter, hvem de er og hvilken utdanning og erfaring de har. Deretter tar jeg utgangspunkt i spørsmålene som jeg hadde i intervjuguiden min slik, slik at jeg i neste avsnitt kan drøfte og belyse hvordan de pedagogiske lederne jobber med barn og tilknytning i tilvenningsprosessen i barnehagen.

4.1 PRESENTASJON INFORMANTER

Mine informanter har ulike forhold til hvordan de møter barna i tilvenningsprosessen i barnehagen. Dette er med bakgrunn i deres erfaringer, personlighet og tanker rundt tilknytningsprosessen. Det kan ha en betydning i forhold til hvordan de møter barn og også foreldre i oppstartfasen.

Mona: Pedagogisk leder kommunal: 42 år og utdannet førskolelærer. Har jobbet i barnehage siden 1998 på både stor- og småbarnsavdeling. Har vært pedagogisk leder siden 2005. Har også 30 studiepoeng spesialpedagogikk, og 15 studiepoeng barnehageledelse i tillegg til førskolelærerutdanningen sin.

Andrea: Pedagogisk leder privat: 35 år og utdannet førskolelærer. Har jobbet i barnehage på småbarnsavdeling i fem år. Har vært pedagogisk leder på småbarnsavdeling i to år.

Stine: Pedagogisk leder privat: på 27 år og utdannet førskolelærer. Har jobbet på småbarnsavdeling i fem år, fire av disse som pedagogisk leder.

4.2 TILKNYTNING I TILVENNINGSFASEN

Når mine tre informanter skal svare på hvordan de jobber med tilknytning i barnehagen svarer samtlige at tilstedeværelse og trygghet er viktig.

Mona beskriver at: *«Tilknytning handler om å skape trygghet for barna. Vi må skape en trygg base noe som alltid er tilgjengelig for barna!»*.

Måten de opplever at barnet er trygg i tilknytningen til personalet varierer. Stine sier at barna er trygge når de er blide og glade. De viser trygghet også ved at de kommer i lek fort med de andre barna. Mona sier også at når barna er trygge på personalet er de harmoniske og de «kaster» seg fjerne rundt halsen på personalet. Andrea forteller at når barna er kontaktsøkende er de trygge. *«Barna kommer til oss og vil sitte på fanget»*.

Det ble ikke brukt primærkontakt i noen av de tre barnehagene. Begge de private barnehagene er små, og de har få ansatte. I den ene av de private barnehagene har noen år hatt primærkontakt, men har for tiden ikke denne ordningen. Stine sier at. *«Men vi prøver så langt det lar seg gjøre at det er en fast person som tar seg av ett enkelt barn»*.

Mona forteller at *«den som får mest med barnet å gjøre er den barnet knytter seg mest til»*.

Alle tre pedagogiske lederne kommenterer at bruken av primærkontakt kan være vanskelig hvis det for eksempel er andre på vakt, eller primærkontakten er borte. Dette mener de skaper stor utrygghet for barnet. Men Andrea sier at hvis det er noe spesielt med et barn vil det få en fast voksen som vil følge ekstra opp det barnet. Mona forteller at i barnehagen hennes får barn som trenger ekstra oppfølging to faste personer. Ved å bruke to faste på disse barna, vil de hele tiden ha en av de faste rundt seg, både når personalet har tidlig-, og seinvakt. Stine forteller at hvis de har et barn som har vanskelig for å knytte seg til de voksne, vil det få en fast voksen som får hovedansvaret for barnet.

4.3 HVORDAN SKAPE EN TRYGG TILVENNING

Når informantene skulle definere hvordan de skulle skape en trygg i tilvenning for barnet var det i samtlige undersøkelser enighet om at barnehagen ønsket å få vite mest mulig om barnet før det begynte i barnehagen. De snakket alle om at faste rutiner var viktig for å skape trygghet. Mona sier at tid og rutiner er avgjørende for barnets trygghet, men samtidig sier hun at hun synes femdagers barnehage er for mye for en ettåring. To av barnehagene sier at de bruker ekstra mye tid på barnet, ha god tid til å bli kjent. Andrea sier at det er dialogen med foreldrene om hva barnet behøver som er det viktigste for at barnet skal få en trygg tilvenning.

Tre dagers innkjøringstid er det som er mest brukt i de to private barnehagene. Mona sier at de ikke har noen plan på hvor lang tid foreldrene skal være med i tilvenningsfasen. *«Det er veldig individuelt. Det kommer an på barnet, og den praktiske biten rundt foreldrene. Vi er fleksible»*. Andrea sier at tredagers

tilvenningstid ligger til grunn for at foreldrene ikke skal bli værende i barnehagen i en lengre periode. Jo lengere foreldrene er i barnehagen, desto verre blir det for barnet at foreldrene forlater barnet sitt, sier hun. Stine sier at det skal være en myk overgang for barna når de begynner i barnehagen.

«Barn trenger tid for å takle adskillelsen fra foreldrene. Vi har som mål at det skal være trygt for foreldrene å levere barnet i barnehagen. Er foreldrene trygge, blir barnet trygt!».

Omsorg, tilknytning og trivsel går om hverandre hevder Mona. Hun nevner at de bruker trygghetssirkelen mye, ved å la barna få komme til en voksen, og å få komme på ladning.

4.4 FORELDRESAMARBEID

Alle barnehagene sender ut velkomstbrev til foreldrene før barnet begynner i barnehagen. De har også samtale med foreldrene i forbindelse med oppstart. Begge de pedagogiske lederne i de private barnehagene sier at ved oppstartsamtales ønsker de å vite hvilke forventninger foreldrene har til barnehagen, og hvilke forventninger barnehagen har til foreldrene. Mona forteller at de har samtaler med foreldrene både før og etter barnet har begynt der de får vite hvilke behov barnet har og om det er noe spesielt barnet trenger.

Mona sier at *«for at vi skal få vite mest mulig om barnet, både i det hverdagen, og før barnet begynner i barnehagen er vi avhengig av et godt foreldresamarbeid»* Andrea sier at for at barnet skal få det best mulig i barnehagen er de avhengig av at foreldrene kan være åpne om hvordan barnet har det. Stine snakker om at ved å ha en åpen og god dialog med foreldrene, skapes det en gjensidig tillit mellom dem.

«Ved å bruke foreldrene som en trygg base i oppstarten, kan vi skape gode relasjoner til barnet», sier Stine. Andrea utdyper at ved å la foreldrene være med i omsorgssituasjonene, slik som måltid, stell og legging er en måte å bruke foreldrene som en trygg base for barnet. Å nærme seg barnet forsiktig når det er hos foreldrene, er en av metodene Mona bruker når hun forklarer hvordan de samarbeider med foreldrene. *«At foreldrene er aktive sammen med barnet, for eksempel i lek, er viktig for at barnet skal kunne bli trygt i oppstartfasen. Når foreldrene ikke vet hva de bør gjøre i denne perioden, er det vår oppgave å veilede dem»*, forteller hun.

4.5 Å VISE OMSORG

Det viktigste er å bli kjent med barna, og å finne ut hva det trenger, forteller Mona. Skape gode rutiner, og være tilstede er en viktig del av omsorgsbiten, sier Stine. Andrea hevder at å skape trygghet, og å forstå barnet er den viktigste delen av omsorg som de jobber med i hennes barnehage.

Stine forteller at det er viktig at de snakker godt om foreldrene. Hun forteller at hvis barnet blir trist og lei når foreldrene går, snakker de om foreldrene, hva de gjør, og at de snart kommer til bake. Hvis dette ikke hjelper prøver hun å avlede barnet. Hun sier at: *«Det er ikke alltid avledning er like suksessfull. Men*

noen ganger hjelper det. Det er veldig avhengig av hvordan barnet er. Noen barn kan avledes bare med å få en spade i hånda så er det greit, mens andre trenger mere tid.» (Stine, privat barnehage).

4.6 UTRYGGE BARN

Barna viser ofte at de er utrygge i oppstartfasen. De skriker og blir lei seg når foreldrene går, sier Andrea. *«Det kan være krevende når barnet ikke har språk, og er veldig lei seg. Da er det godt med et fang å sitte på»* forteller hun.

Stine sier at oppstarten kan gå greit for mange av barna, men det er vanlig at barna kan få tilbakefall. Hun sier at barnet kan få reaksjoner ved adskillelse ved at det kan begynne å gråte, og være veldig lei seg når foreldrene går.

«De som er utrygge er kjempe sinte, eller kjempe stille og reserverte. Noen vil være helt for seg selv, og prøver nesten å gjemme seg. De unngår også fysisk kontakt» (Mona).

Andrea sier at de snakker mye med både personal og foreldre hva barnet trenger.

4.7 SKAPE GODE RELASJONER TIL BARNET I OPPSTARTFASEN.

Ved å jobbe i små grupper, gjør det enklere for barnet og oss å knytte relasjoner. Vi blir lettere kjent med barnet da og barnet blir tryggere på oss, sier Andrea. Stine forteller at de aldri bruker å ha store opplegg i oppstarten, men at de prøver å ha fast musikksamlingsstund om morgenen kl. 09.00. Mona nevner også at de slipper planene ved barnehageoppstart. Da settes fokuset på at både nye og gamle, barn og personal skal bli kjent, og for å knytte gode relasjoner til hverandre. Å ha god tid, er viktig i innkjøringstida til barnet, forteller Andrea.

Andrea forklarer at ved å bruke lite vikarer vil barna alltid ha noen kjente å forholde seg til. Hun bemerker at nye ansikt skaper uro, og at det tar tid å knytte trygge relasjoner for barna. Alle snakker om å sitte på gulvet sammen med barna. Dette er en arbeidsmåte de bruker for å komme i samspill med barna, forteller de.

I det didaktiske arbeidet rundt oppstart er planene til alle tre barnehagene å ikke ha så mange planer. Det som blir tydeliggjort for personalgruppen er at barna skal deles i små grupper. Det bli sagt at de minste nye blir delt i grupper for seg selv. *«Vi prøver å dele inn i smågrupper på tre til fire i gruppene, slik at det bli et godt samspill mellom barna i gruppene.»* (Andrea, pedagogisk leder i privat barnehage).

5.0 DRØFTING

I denne delen av oppgaven vil jeg drøfte mine funn opp mot litteraturfunnene for å se om de gir svar på min problemstilling: «Hvordan kan pedagogisk leder legge best mulig til rette for at barn mellom ett-, og to år skal få en trygg start i barnehagen?»

5.1 TRYGGHET I TILVENNINGSPERIODEN

Gjennom mine intervjuer har jeg hørt at barn opplever overgangen fra hjem til barnehage ulikt. Noen barn takler barnehageoppstarten bra. Da kan være at barnet nesten ikke bryr seg om at foreldrene går fra dem fordi det har det så greit sammen med de andre. En informant oppgav at barnet kan bli redd, usikkert, gråte og være utrygg i oppstartsperioden. En annen informant fortalte at barn kan få sterke reaksjoner ved adskillelse fra foreldrene. Fra å være hjemme med det som er trygt og kjent, til og plutselig skal være på en ny plass med bare ukjente voksne og barn rundt seg, og i tillegg bli adskilt fra foreldrene sine, kan være tøft for et barn. Det er en stor forandring som skjer i barnets liv når det begynner i barnehagen. Fra å være midtpunktet dagen lang i en fredelig hjemme tilværelse sammen med sine aller nærmeste, skal oppmerksomheten fra ukjente voksne som har ansvaret for barnet flere dager i uken, deles med mange andre barn. Overgangen fra hjem til barnehage er stor, og hvordan barnet takler det varierer veldig. Det viktigste for et lite barn er trygghet og nærhet. Teorien viser at hvis barnet skal bli trygt i barnehagen, og hvordan tilvenningen går kommer helt an på personalets evne til å skape en trygg base for barnet (Abrahamsen, 2015).

5.2 TILKNYNINGSPROSESSEN

Samtlige av de jeg intervjuet snakket om viktigheten av å følge faste rutiner for å skape trygghet for barnet. Det blir også sagt at det å komme tidlig og ha tid til barna også er noe som skaper trygghet hos barnet. I følge Abrahamsen (2015) er det å bruke tid og ro noe som skaper et godt samspill mellom barnet og omsorgspersonen. Pedagogene jeg intervjuet legger vekt på denne teorien ved å legge et godt grunnlag for tid til samspill og å bli kjent. Alle informantene snakket om hvor viktig det er at barnet burde gå sammenhengende i barnehagen, uten noen dager fri, for da vil det bli enklere for barnet å komme inn i de faste rutineene. Kvello hevder (2013) rutiner og struktur noe av det viktigste for barnet i barnehagen for at det skal bli trygt. Dagene blir forutsigbare, og det skaper igjen trygghet for barnet. Men samtidig sier den ene informanten at hun også synes femdagers sammenhengende uke i barnehagen kan bli for mye for et så lite barn. Teorien støtter informanten i dette. Det blir ifølge Abrahamsen (2015) anbefalt at et barn ikke skal ha for mye, eller for få timer i barnehagen, for at det skal få mest mulig utbytte av det sosiale samspillet og de opplevelsen som barnet kan få i barn. Det kan bli for hektisk for en ettåring å gå full uke i barnehagen. Barnet kan bli stresset, og det kan få psykiske problemer hvis stresset varer over lang tid. Når barnet er i barnehagen bare to-, tre dager i uka, kan det bli vanskelig å knytte relasjoner til personalet, og å

komme inn i rutine. Da blir det uforutsigbart rundt barnet, og det kan bli utrygt. Å tilpasse barnehagetiden etter alderen på barnet kan være avgjørende for barnets psykiske helse.

Drugli m. fl (2015) mener det i tilvenningsfasen er viktig at barn og voksen tilbringer mye tid sammen slik at de sammen kan skape gode relasjoner. Dette er også noe av det informantene presiserer. Tid er viktig for at personal og barn skal kunne bli kjent, og å skape gode relasjoner til hverandre. Teorien støtter informantene i dette. Ved å bruke god tid og ha ro rundt barnet, vil det skapes et godt samspill mellom barnet og omsorgspersonen (Abrahamsen, 2015).

Gjennom oppgaven min ønsket jeg å undersøke hvordan pedagogisk leder la opp oppstarten og tilvenningsfasen for barnet for at overgangen fra hjem til barnehage skulle bli god for barnet. Det kan være vanskelig for en ett-, toåring å begynne i barnehagen. Adskillelsen fra foreldrene kan virke uforståelig og leit for barnet. Barnehagepersonalet må ha gode evner til å være empatiske og å forstå barnet ved både å kunne utfylle og utjevne tilknytningen ut ifra hvilke behov barnet har når det begynner i barnehagen (Killèn, 2012). To av informantene forteller at det i oppstarten er avgjørende med rolige dager og lite aktiviteter i oppstarten. Andrea derimot forteller at de i en større grad har et innhold i dagene sine som innebærer mere struktur ved at de gjennomfører musikksamlinger hver morgen. Når hun beskriver dette, er det ikke bare relasjonene til enkeltbarnet som settes i fokus, men fellesskapet og tilhørigheten til gruppen som bygges. I teorien hevder Bowlby at hvis barnet var aktiv i samspillet med menneskene rundt seg, ville gjensidigheten i samspillet mellom den øke.

I intervjuprosessen fikk jeg vite at rollen til ped.lederen generelt er lite synliggjort i barnehagen. Rollen som pedagogisk leder var mere synliggjort gjennom foreldresamarbeid. Bowlby hevdet at hvis barnet var aktiv i samspillet med menneskene rundt seg, ville gjensidigheten i samspillet øke (Drugli et al., 2014). Grunnen til dette kan kanskje være at det didaktiske og faglige arbeidet med selve samspillet med barna og tilvenningsperioden var lite fagliggjort. Man kan stille spørsmålet; Ville ped.leder rollen vært mere synlig dersom det hadde vært arbeidet mere didaktisk med dette i barnehagen?

5.3 TILVENNINGSTID

Tradisjonelt sett er det tre dagers tilvenningstid som er mest vanlig i barnehagene. Tre dagers tilvenningstid ligger til grunn som tilvenningstid i barnehagene til mine tre informanter, men hovedfokuset hos alle tre var at situasjonene skulle tilpasses hvert enkelt barn. Dermed viste de fleksibilitet ved å ta hensyn til både foreldrene og barnets behov. To av pedagogene ønsket helst at foreldrene ikke skulle være i barnehagen i en lang periode, slik at barnet ikke skulle venne seg til at foreldrene skulle være der. Men er det virkelig slik at barnet blir mere utrygg i barnehagesituasjonen hvis det ikke blir vant til at foreldrene er i barnehagen hele tiden? Teorien viser at tre dagers tilvenningstid ofte er for lite for barnet. Teoretikeren Winnicott (Abrahamsen, 2015) mente at når barnet skulle lære seg å være alene måtte det skje når mor eller far var i nærheten. Ved at barnet gradvis kan bli kjent med barnehagen i sitt tempo, gjør barnet i stand til å møte alt

det nye som skjer rundt seg. Forskning viser også dette ved at oppholdstiden i barnehagen kan ha innvirkning på barns utvikling av psykiske vansker dersom det begynner barnehagen før det er ett år (Kvello, 2013, s. 16). Det kan være avgjørende for barnet at kvaliteten på personalet er god for å hindre at barnet utvikler adferdsvansker. Det blir anbefalt at et barn ikke skal ha for mye, eller for få timer i barnehagen, for at det skal få mest mulig utbytte av det sosiale samspillet og de opplevelsen som barnet kan få i barnehagen (Abrahamsen, 2015).

5.4 PRIMÆRKONTAKT

Det viktigste for et barn er trygghet og tilknytning. Teorien viser at det blir anbefalt å bruke primær-, og sekundærkontakt til barn når de begynner i barnehagen (Brandtzæg et al., 2013). Mine informanter forteller at de stort sett ikke bruker primærkontakt, men at de synes det er en fordel å jobbe i små grupper. De synes det i oppstarten er en fordel å jobbe i små grupper der hver gruppe har et fast personal. Men alle sier også at hvis det er barn som har ulike behov for ekstra oppfølging, vil det få en primærkontakt som har hovedansvaret for barnet. Kvello (2013) mener at personalet må være flinke til å legge til rette for et barn med som har vanskelig eller reservert temperamentstil. Det er i mine øyne en god måte å jobbe ut ifra å ha fast personal i små grupper slik mine informanter oppgav at de gjorde. Da har alltid barnet noen å forholde seg til som det kjenner, hvis en av personalet for eksempel er syk, eller har seinvakt slik at hun ikke kan møte barnet når det kommer i barnehagen om morgenen. Det som kan være vanskelig er hvis man ser på teorien der barnet primært knytter seg til en person om gangen. Hvis barnet bare er trygg på sin primærkontakt kan tryggheten til resten av personalet utebli hvis primærkontakten er borte. Dette kan oppstå hvis barnet ikke føler tilknytning til resten av personalet, når det bli nødt til å forholde seg til flere. Barnet kan da bli utrygt, og det kan føre til stagnasjon i barnets utvikling. Det at omsorgspersonene arbeider med god kvalitet på relasjonsarbeidet i barnehagen utgjør en av de viktigste faktorene for barnet (Kvello, 2013). Ved bruk av primærkontakt i barnehagen vil barnet lettere knytte trygge relasjoner til personalet. Andrea forteller at de bruker svært lite vikarer i hennes barnehage. Teorien støtter dette ved at bruken av primærkontakt øker barnets trygghet i barnehagen (Kvello, 2013).

Et godt pedagogisk opplegg er viktig for å legge til rette for barnets første møte med barnehagen, og for at tiden videre i barnehagen vil bli trygg og fin for barnet. For at barns tilvenning til barnehagen skal skje på en best mulig måte må pedagogene bruke dette i møte barnet med anerkjennelse og respekt. Ved å arbeide på denne måten vil personalet bli mer oppmerksomme på hvordan de møter barnet, og dette vil gi barnet en stabilitet og trygghet gjennom barnehagedagen. Barnet kan utvikle tilknytningsrelasjoner til ulike personer i personalgruppa, men kvaliteten på relasjonene kan være ulik. Jeg tror at når det brukes primærkontakt på barn i barnehagen, vil man bli bedre kjent med barnet, og det bli enklere å forstå hvilket

behov hvert enkelt barn har. Dette kan overføres til resten av personalgruppa, som også vil være en del av omsorgspersonene som er rundt barnet, slik at de også lettere kan bli kjent med barnets følelser og behov.

5.5 PERSONALET SOM TRYGGE BASER (TRYGGHETSSIRKELEN)

Videre i oppgaven ønsket jeg å finne ut hvordan det rent praktisk jobbes i barnehagen for å skape trygghet hos barnet. Alle informantene mine snakker om at en av arbeidsmåtene de bruker er å sitte i sammen med barna på gulvet for at barna skal bli trygge på dem. Brandtzeg (2013) viser til at man som omsorgsperson kan bruke affektiv inntoning ved at man viser forståelse og medfølelse for barnet. Omsorgspersonene rundt barnet toner seg inn på hvordan barnet har det følelsesmessig, og støtter barnets i den følelsesmessige tilstand den er i. Før barnet begynner i barnehagen er det ifølge teorien foreldrene som er barnets trygge base. Når barnet begynner i barnehagen blir det primærkontakten som skal fungere som barnets trygge base. Ved at foreldrene lar barnet få utforske det nye og ukjente i barnehagen for så å søke trygghet hos foreldrene vil skape trygghet hos barnet. Stine forteller at de bruker foreldrene som barnets trygge baser i oppstarten. Når barnet har fått gode relasjoner til personalet vil det bruke dem som sin trygge base. Mona forteller: «*Omsorg og trygghetssirkelen bruker vi mye. Vi lar barna få komme til en voksen, å få komme på lading.*» (Pedagogisk leder kommunal barnehage).

Abrahamsen (2015) hevder at omsorgspersonens viktigste oppgave er å skape trygghet ved å være en trygg base for barnet. Dette kan gjøres ved at omsorgspersonen møter barnets følelser og oppmuntrer barnet til utforskning og lek (Abrahamsen, 2015). At barnet har en trygg base gir det muligheten til å kunne ta seg inn, få ny energi, og kunne tørre å utforske omverdenen under trygge forhold.

5.6 OMSORG, ANERKJENNELSE OG GRÅT

Informantene snakket generelt lite om hvordan de møter barnets gråt og følelser i barnehagen. Men Stine forteller at når barnet er lei seg når foreldrene går, prøver hun å avlede barnet hvis det ikke roer seg når det gråter. Er avledning av barnet den beste måten å trøste barnet på? Barnet kan reagere med protest, fortvilelse og frakopling ved adskillelse fra omsorgspersonen sin. Dette er adferd som kan oppstå ved oppstart i barnehagen hvis barnet er utrygt. Andre faktorer kan også spille inn og være utslagsgivende for denne adferden. Det kan være hvis barnet er trøtt, sulten, lei seg, usikker, redd osv. Killèn beskriver utrygge tilknytningsmønstre ved at barnet ikke får noen støtte fra omsorgsgiveren når barnet vil utforske, eller at barnet ikke får hjelp og støtte når det blir stresset ved adskillelse (Killèn, 2012, s. 35). Kanskje føler barnet avvisning når det blir avledet? Barnet kan oppleve at følelsene ikke blir møtt på en anerkjennende måte hvis det opplever å bli avvist. Når barnet gråter trenger det at omsorgspersonene rundt seg møter barnets følelser med på en forståelsesfull måte. Ved å avlede barnet når det gråter viser ikke omsorgspersonen barnet anerkjennelse. Det er alltid en grunn til at barnet gråter. Abrahamsen beskriver at gråten oppstår ved adskillelse fra sine nærmeste omsorgspersoner, hvis det ikke blir forstått eller når det har det vondt (Abrahamsen, 2015). Tilknytningsteorien viser at gråten er del av tilknytningsadferden til

barnet. Det er derfor viktig å ta barns gråt på alvor. Dersom man avviser barnet og ikke tar barns gråt på alvor vil barnet over tid kunne skape rasjonelt stress, som igjen skaper utrygghet (Abrahamsen, 2015). Barnet har i første omgang trygge og gode relasjoner til sine foreldre. For å bli en god omsorgsperson og en «trygge base» må barnet først stole på den voksne. Når den voksne viser forutsigbarhet, aksepterer barnets følelser og gir nærhet når barnet trenger det dannes grunnlaget for. I følge Abrahamsen (2015) er barnet avhengig av personalets evner til å skape en trygg base for at det skal bli trygt i tilvenningsfasen. Når man studerer barnets oppførsel kan man se som om det er trygt tilknyttet sine omsorgspersonene. Dersom barnet unngår sine omsorgspersoner, og er avvisende i forhold til kontakt, viser barnet at det er utrygt. Det er derfor pedagogen alltid skal vise anerkjennelse og medfølelse ovenfor barnets sinnstilstand. Trygge barn vil utforske sin nysgjerrighet. Når et barn er trygt tåler det situasjoner som det kan være usikkert i. Barn som er trygt tilknyttet sine omsorgspersoner er ofte glade, positive, populære lekekamerater som samarbeider godt med andre. Barna er slik fordi de stadig er i kontakt med voksne som er barnets «trygge base» som bekrefter og forsterker det som kjennetegner barnet (Brandtzæg et al., 2013).

5.7 FORELDRESAMARBEID

Et godt foreldresamarbeid er alfa og omega for at foreldrene og barnehagen skal kunne få best og mest mulig informasjon om barnet. Ingen kjenner barnet så godt som barnets foreldre gjør. For at foreldrene skal bli trygge på barnehagen må personalet behandle foreldrene med anerkjennelse (Bø, 2011). Foreldre føler at de får anerkjennelse i barnehagen når de blir møtt i barnehagen, og personalet viser genuin interesse for barnet, og ved å skape gode dialoger med foreldrene. Informantene snakker mye om informasjon de gir og får av foreldrene. Teorien viser at foreldre må bli trygge på barnehagen for at de skal kunne stole på at barnehagen er et trygt og godt sted for barnet sitt (Haugen et al., 2006). Et barn som går full uke i barnehagen er avhengig av at samarbeidet mellom barnehagen og hjemmet for at både foreldre og personalet skal få vite mest mulig om hvordan barnet har det til enhver tid. Teorien viser at det er hjemmet og barnehagen som danner helheten i barnets liv (Drugli et al., 2014).

Alle pedagogene ønsket å få vite mest mulig om barnet før det skulle begynne i barnehagen, de var også tydelige på at de ville gi foreldrene mest mulig informasjon om barnehagen før og rett etter oppstart. For at barnehagen skal kunne ivareta de behovene barnet har på den beste måten hevder Killèn (2012) at et godt foreldresamarbeid er viktig. Et godt foreldresamarbeid er viktig gjennom hele barnehageåret og ikke bare i oppstartsfasen. Teorien viser at pedagogen må møte foreldre med empati, omsorg og medmenneskelighet (Killèn, 2012). Relasjonen pedagogisk leder utvikler til foreldrene, kan være avgjørende i forhold til hvilken kvalitet arbeidet med barnet vil få. Dersom foreldre og barnehage har et godt samarbeid, vil dette øke sjansene for at barnet får det best mulig i barnehagen.

6. AVSLUTNING

I denne bacheloroppgaven har jeg tatt for meg problemstillingen «Hvordan kan pedagogisk leder legge best mulig til rette for at barn mellom ett og to år skal få en trygg start i barnehagen?».

Gjennom å ha brukt teori og kvalitative intervju med tre ulike pedagogiske ledere har jeg fått et innblikk i hva som legges vekt på når det gjelder å arbeide med å få små barn trygge i innkjøringsfasen. Det har vært en veldig interessant prosess å finne ut hva deres tanker og meninger er rundt dette, og på hvilken måte det jobbes med dette rent praktisk i barnehagen.

Når jeg startet med denne oppgaven hadde jeg min egen forforståelse om hvordan jeg trodde barnehagene blant annet la opp innkjøringstiden for barnet når det skulle begynne i barnehagen. Jeg trodde at innkjøringstiden stort sett gikk over tre dager. Det viste seg at barnehagene tok mere individuelle hensyn til barnet og foreldre enn jeg hadde trodd i denne sammenhengen. Det som har overrasket meg mest i denne prosessen er at jeg synes at planprosessen over innkjøringsfasen var generelt var dårlig. Foreldresamarbeidet var det pedagogene hadde gode planer på. Den didaktiske prosessen for å gi barnet trygghet ble nevnt av noen av pedagogene.

Det finnes ingen fasit for hvordan man som pedagogisk leder skal kunne legge til rette for at barnet skal bli trygg i oppstartsfasen i barnehagen. Det er mange faktorer som spiller inn hvordan denne prosessen blir. Om barnet skal få en trygg start avhenger av et godt samarbeid mellom foreldre og personal. Ved at det blir brukt primærkontakt i oppstartsperioden øker sannsynligheten for at barnet blir trygt tilknyttet sin primærkontakt. At barnet har en trygg base i barnehagen gir det gode forutsetninger for utforskning, lek læring, og samtidig få den tryggheten omsorgen det behøver. Variasjonene er mange i hvilken måte man arbeider med omsorg, tilknytning og trygghet i barnehagen. Det avgjørende her er i bunn og grunn hvor sensitiv og omsorgsfull omsorgspersonen er i forhold til barnet er. Som pedagogisk leder bør man ha en tydelig didaktisk plan på hvordan personalet faglig skal arbeide med samspillet til barna og foreldrene i innkjøringsperioden. Da vil personalet hele tiden vite hva de skal arbeide med for å nå målene med at barnet skal få en trygg og god start i barnehagen. Her burde ingenting overlates til tilfeldighetene. Behovet barnet har for trygghet og omsorg er altfor viktig til at pedagogene ikke skal ha en plan på hvordan de skal kunne ivareta dette på best mulig måte.

6.1 VEIEN VIDERE

Veien videre kunne jeg observert hvilken arbeidsmåte personalet bruker i samspillet med barna i oppstartukene. Jeg synes at gjennom intervjuene kom de generelt kom lite inn på hva som er viktig med det første samspillet. Det hadde vært spennende å observere hvordan personalet jobber med trygghet, hva de gjør for å oppnå kontakt og hvordan de leker med barna. Jeg tror at ved å bruke observasjon som metode, hadde svarene på oppgaven blitt annerledes enn svarene jeg fikk ved å intervju. Grunnen til at informantene mine gikk lite inn på hvilke arbeidsmåter de bruker i oppstartsfasen, er etter min mening at

de kanskje ikke tenker direkte over hvordan de arbeider, fordi det faglige og didaktiske arbeidet med barna og samspillet i innkjøringsfasen var lite fagliggjort i alle de tre barnehagene. Jeg kunne også funnet enda mere teori som jeg kunne knyttet funnene mine opp mot.

Jeg ser fram til å arbeide med å gi å barn trygghet og omsorg i barnehagen når jeg skal begynne å arbeide pedagogisk leder. Jeg har lært mye om hvordan jeg skal bli en god omsorgsperson for både barn og foreldre i denne oppgaven.

7.REFERANSER

(u.d.).

Abrahamsen, G. (2015). *Tilknytningsbaserte barnehager*. Oslo: Universitetsforlaget.

Askland, L. (2011). *Kontakt med barn*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Askland, L., & Svein Ole Satøen. (2010). *Utviklingspsykologiske perspektiv på barns oppvekst*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Brandtzæg, I., Torsteinson, S., & Øiestad, G. (2013). *Se barnet innenfra. Hvordan jobbe med tilknytning i barnehagen*. Oslo: Kommuneforlaget.

Bø, I. (2011). *Foreldre og fagfolk*. Oslo: Universitetsforlaget.

Dalland, O. (2012). *Metode og oppgaveskriving*. Oslo: Gyldendal akademisk.

Det kongelig stortingsdepartement. (2008-2009, mai 29). St. meld. nr. 41. *Kvalitet i barnehagen*. Oslo: Akademi.

Drugli, M. B., & Undheim, A. (2015, 04 27). *Utdanningsforbundet.no*. Hentet fra https://www.utdanningsforbundet.no/upload/Tidsskrifter/Forstesteg/FS_1_12/F%C3%B8rstesteg1.2012pdf_s32-35.pdf

Drugli, M. B., Størksen, I., & Glaser, V. (2014). *Utvikling, lek og læring i barnehagen*. Bergen: Fagbokforlaget.

Gunnestad, A. (2007). *Didaktikk for førskolelærer*. Oslo: Universitetsforlaget AS.

Haugen, S., Løkken, G., & Røthle, M. (2006). *Småbarnspedagogikk. Fenomlogiske og estetiske tilnærminger*. Oslo: Cappelenforlag AS.

Jacobsen, D. I. (2010). *Forståelse, beskrivelse og forklaring*. Kristiansand: Høyskoleforlaget.

K.R.Tholin. (2013). *Omsorg og medvirkning*. Oslo: Universitetsforlaget.

KD. (2011). *Rammeplan for barnehages innhold og oppgaver*. Oslo: Kunnskapsdepartementet.

Killèn, K. (2012). *Forebyggende arbeid i barnehagen*. Oslo: Kommuneforlaget.

Kunnsdepartementet. (2011). *Rammeplan for barnehagen. Innhold og oppgaver*. Oslo, Norge: Fagbokforlaget.

Kvelling, Ø. (2013). *Barn i utvikling*. Oslo: Gyldendal Akademisk.

Moser, T., & Røthle, M. (2007). *Ny rammeplan - ny barnehage pedagogikk?* Oslo: Universitetsforlaget.

Smith, L. (2014). *Tilknytning og barns utvikling*. Kristiansand: Høyskoleforlaget.

8. VEDLEGG 1. INTERVJUGUIDE

Bachelorintervju.

Informanten

1. Utdanning, alder, bakgrunn

Informasjon

2. Hvilken informasjon får/ønsker dere om barnet før barnet begynner i barnehagen?
3. Hvilken informasjon får foreldre fra barnehagen ved oppstart?
4. Benytter barnehagen seg av primær-, og sekundær kontakt til barnet?

Tilknytning og trygghet

5. Hvordan tilrettelegges starten for 1.,-2.åringen?
-og hva gjøres for å gjøre oppstarten så trygg som mulig.
6. Hvordan jobbes det med tilknytning i barnehagen? Både praktisk og faglig.

Relasjoner

7. Hvor lang tid tar det etter barnet har begynt til det har knyttet trygge relasjoner?
- Hvordan ser dere at barnet er trygg i sine relasjoner til voksne?
8. Hvordan legger dere til rette for lek og samspill barna imellom?
9. Hvordan legger dere til rette for at barna skal bli trygge på barnehagens rutiner?

Foreldresamarbeid

10. På hvilken måte gir dere foreldrene mulighet til å oppleve barnehagen fra «innsiden»?
11. Hvordan «utnytter» dere foreldrene som trygge baser for barna sine i oppstartsfasen?
12. Benytter dere tredagers tilvenning der foreldre er med?
Hvis ja: - hva ligger til grunn for at de fleste går ut fra tredagers tilvenningstid?

8.1.1 VEDLEGG BREV TIL BARNEHAGEN

Hei!

Mitt navn er Åsta Røhr, og jeg går siste året på førskolelærerutdanningen ved Høgskulen i Sogn og Fjordane. Nå skal jeg skrive bacheloroppgave, og i den forbindelse lurer jeg på om du kan tenke deg å stille opp som informant i et bachelorintervju? Jeg skal intervju totalt fire pedagogiske ledere.

Temaet for bachelor oppgaven omhandler barn og tilknytning i tilvenningsfasen i barnehagen. I den forbindelse ønsker jeg å intervju fire pedagogiske ledere i ulike barnehager om hvordan de pedagogiske lederne jobber for å møte ett-, og toåringene når de begynner i barnehagen

Jeg ønsker å bruke lydopptaker under intervjuet. Dette er fordi det sikrer at jeg får med alt, og det gir også bedre kontakt mellom intervjuer og informant, siden jeg kan konsentrere meg fullt om samtalen, og slipper å skrive ned alt. Opptaket blir slettet straks etter at jeg har skrevet det ned. I bacheloroppgaven blir alle informanter anonymisert.

Jeg ønsker å gjennomføre intervjuene i perioden mellom 16.03 - 20.03.2015 Intervjuet vil ta opp til en time.

Om du har spørsmål kan du kontakte meg på epost: astar@stud.hisf.no , eller du kan ta kontakt med veilederen min på Høgskulen i Sogn og Fjordane,----- -----, på epost: -----

Mvh Åsta Røhr.

